

DOA TOGETHER
Hearing for Changing, Acting for Moving forward

50
50 ปีกรมวิชาการเกษตร
DOA TOGETHER

กระดานข่าวงานวิจัยใช้ได้จริง:

พืชอาหาร พืชสมุนไพร

กลุ่มวิจัยพฤกษศาสตร์และพิพิธภัณฑ์พืช

สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร

ประจำเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๖

หมาก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Areca catechu* L.

ชื่อวงศ์ ARECACEAE

ไม้ยืนต้นจำพวกปาล์ม สูง 10-15 เมตร ลำต้นตั้งตรง ต้นเดี่ยวไม่แตกกิ่งก้าน ลำต้นเป็นรูปทรงกระบอก เส้นผ่านศูนย์กลาง 8-12 เซนติเมตร เปลือกลำต้นเป็นรอยขรุขระรอบ ๆ ขึ้นไปตลอดลำต้น ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนก ออกเรียงเวียนหนาแน่นที่ปลายยอด ก้านใบรวมยาว 130-200 เซนติเมตร ใบย่อยรูปใบหอก ปลายใบแหลม โคนใบเรียวแคบ ใบอ่อนมีรอยแยก ใบกว้าง 2.5-6 เซนติเมตร ยาว 50-70 เซนติเมตร แผ่นใบเรียบหนา ดอกหมาก (จันทน์หมาก) ออกตามซอกโคนก้านใบหรือก้านนอก เป็นช่อขนาดใหญ่ ก้านช่อดอกเป็นเส้นยาวแตกออกโดยรอบแกนกลาง มีกลีบหุ้มช่อขนาดใหญ่เป็นมันเงา มีใบประดับหุ้มอยู่ ดอกเป็นแบบแยกเพศอยู่บนต้นเดียวกัน กลีบดอกเป็นสีขาวแกมสีเหลืองมี 6 กลีบ เรียงเป็นชั้น 2 ชั้น สีเขียว ยาว 5-6 มิลลิเมตร เกสรเพศผู้ 6 อัน เกสรเพศเมียเป็นเส้น 3 เส้นบาง ๆ แผ่ออก ดอกเพศผู้จะมีขนาดเล็กและอยู่ตรงส่วนปลายของก้านช่อดอก ดอกเพศเมียขนาดใหญ่และอยู่ที่โคนก้านช่อดอก ผลออกเป็นทะลาย ผลเป็นรูปทรงกลม รูปกลมรี รูปไข่ รูปไข่ปลายแหลม หรือเป็นรูปกระสวยขนาดเล็ก

ในหนึ่งทะลายจะมีผล 10-150 ผล ผิวผลเรียบ มีกลีบเลี้ยงติดเป็นขั้วผล ผล มีขนาดกว้างประมาณ 5 เซนติเมตร และยาวประมาณ 7 เซนติเมตร ผลดิบหรือผลสดเปลือกผลจะเป็นสีเขียวเข้ม เรียกว่า "หมากดิบ" ผลเมื่อแก่เปลือกผลจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองส้มทั้งผลหรือสีแดงแกมส้ม เรียกว่า "หมากสุก" หรือ "หมากสง"

หมากแต่ละคำ ประกอบด้วย ปูนแดง ใบพลู และหมากชิ้นบางๆ เป็นหมากสด หรือหมากแห้งก็ได้ เมื่อเคี้ยวจนจืดก็จะคายหมากทิ้ง มีเยื่อเส้นเป็นก้อนเล็กๆ แล้วนำมาขัดฟันเพื่อเอายางของหมากพลูออก และขี้ผึ้ง ใช้ทาริมฝีปากป้องกัน ริมฝีปากแห้งแตก

การใช้ประโยชน์

ชาวไทยในสมัยโบราณ นิยมกินหมากกับพลู ทาปูนแดง เคี้ยวด้วยกัน จะมีน้ำหมากสีแดงต้องบ้วนทิ้ง การกินหมากทำให้ฟันดำ แต่ปากแดง โดย หมาก และใบพลู มีสารอัลคาร์ลอยด์ที่เชื่อว่ามีส่วนช่วยกระตุ้นให้ร่างกายสดชื่น เพิ่มอัตราการเต้นของหัวใจ และเพิ่มอุณหภูมิของผิวหนังในร่างกาย

ขันหมาก เป็นขันใส่หมากพลู เพื่อแสดงความเคารพ เช่น หากเชิญหมอบทำพิธีจะต้องยกขันหมาก ซึ่งในขันหมากดังกล่าวนอกจากมีหมากพลูแล้วยังต้องมีดอกไม้รูปเทียน และ เงินหัวขันหมาก ซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าวรวมถึงการที่เจ้าบ่าวจะต้องเตรียมขันหมาก มอบให้พ่อแม่ของเจ้าสาวในวันหมั้น หรือสู่ขอ หรือวันแต่ง

เรียบเรียงข้อมูล โดย นายบัณฑิต สอนสุภาพ

กลุ่มวิจัยพฤกษศาสตร์และพิพิธภัณฑ์พืช สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร

